SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 4
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

Nofilologik yo‘nalish talabalarida axborot madaniyatini media vositalari orqali shakllantirish texnologiyalari.

Muradov Muxammad Obomislim o‘g‘li

Namangan davlat universiteti Jahon tillar fakulteti Amaliy xorijiy tillar kafedrasi, o‘qituvchi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada nofilologik yo‘nalish talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish masalalari yoritilgan. Axborotlashgan jamiyat sharoitida media vositalarining ta’lim jarayonidagi o‘rni, ularning pedagogik imkoniyatlari hamda axborot madaniyatini rivojlantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, media vositalari asosida axborot madaniyatini shakllantirishning samarali texnologiyalari, metod va shakllari tavsiya etilgan. Tadqiqot natijalari nofilologik yo‘nalish talabalarning axborotni tanqidiy tahlil qilish, media kontentdan ongli va maqsadli foydalanish kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar

axborot madaniyati, media vositalari, media texnologiyalar, nofilologik yo‘nalish, oliy ta’lim, raqamli savodxonlik.

Technologies for the formation of information culture through media in students of the non-philological direction.

Muradov Mukhammad Obomislim ogli

Department of Applied Foreign Languages, Faculty of world languages, Namangan State University, teacher

Annotation

this scientific article covers the issues of formation of Information Culture in students of non-philological orientation. In the context of an informed society, the role of media in the educational process, their pedagogical capabilities and their importance in the development of Information Culture have been scientifically-theoretically analyzed. Also, effective technologies, methods and forms of the formation of Information Culture on the basis of media are recommended. The results of the study suggest that the non-

philological orientation serves to develop competencies of students' critical analysis of information, conscious and targeted use of media content.
Keywords
Information Culture, media tools, media technologies, non-philological orientation, higher education, digital literacy.

Технологии формирования информационной культуры посредством медиа у студентов нефилологического направления.

Мурадов Мухаммад Обомислим угли

Кафедра прикладных иностранных языков, факультет мировых языков, Наманганский государственный университет, преподаватель

Аннотация
в данной научной статье рассматриваются вопросы формирования информационной культуры у студентов нефилологической направленности. В контексте информационного общества научно-теоретически проанализирована роль медии в образовательном процессе, их педагогические возможности и значение в развитии информационной культуры. Также рекомендуются эффективные технологии, методы и формы формирования информационной культуры на основе медиа. Результаты исследования свидетельствуют о том, что нефилологическая направленность способствует развитию у студентов компетенций критического анализа информации, осознанного и целенаправленного использования медиаконтента.
Ключевые слова
Информационная культура, медийные инструменты, медиатехнологии

Kirish

Zamonaviy jamiyatning jadal axborotlashuvi sharoitida ta'lim tizimi oldiga yangi talablar qo'yilmoqda. Axborot oqimining keskin ortishi, raqamli texnologiyalarning hayotning barcha sohalariga kirib kelishi oliy ta'lim muassasalarida mutaxassis tayyorlash jarayonini tubdan takomillashtirishni taqozo etadi. Ayniqsa, nofilologik yo'nalish talabalarda axborot bilan ishlash madaniyatini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Axborot madaniyati shaxsning axborotni izlash, tanlash, qayta ishlash, baholash va undan samarali foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Media vositalari esa ushbu jarayonda asosiy axborot manbai va ta'limiy resurs sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu sababli, media vositalari orqali axborot madaniyatini shakllantirish texnologiyalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb masala hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda “axborot madaniyati” tushunchasi shaxsning axborot faoliyatiga oid bilim, ko‘nikma va malakalari majmui sifatida talqin qilinadi. Axborot madaniyati nafaqat texnik vositalardan foydalanish, balki axborotni tanqidiy tahlil qilish, uning ishonchliligini aniqlash va axborotdan mas’uliyatli foydalanishni ham o‘z ichiga oladi.

Nofilologik yo‘nalish talabalari uchun axborot madaniyati kasbiy kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, ularning kelajakdagi professional faoliyatida axborotdan samarali foydalanish imkonini beradi. Shu bois, oliy ta’lim jarayonida axborot madaniyatini shakllantirish tizimli va uzluksiz tarzda tashkil etilishi zarur.

Media vositalari ta’lim jarayonida keng pedagogik imkoniyatlarga ega. Ular orqali o‘quv materiallarini vizual, interaktiv va multimediya shaklida taqdim etish mumkin. Internet resurslari, elektron darsliklar, video ma’ruzalar, podkastlar va ijtimoiy tarmoqlar talabalarning bilim olish jarayonini faollashtiradi.

Media vositalarining afzalligi shundaki, ular talabalarda mustaqil fikrlash, izlanish va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ayniqsa, nofilologik yo‘nalishlarda murakkab ilmiy va texnik ma’lumotlarni tushunarli shaklda yetkazishda media texnologiyalar muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab nofilologik yo‘nalish talabalari axborot manbalarini tanlashda yetarli darajada tanqidiy yondashmaydi. Internetdagi axborotdan nazoratsiz foydalanish, plagiat holatlarining uchrashi axborot madaniyati yetarli darajada shakllanmaganidan dalolat beradi. Bundan tashqari, media vositalaridan foydalanishda metodik yondashuvlarning yetishmasligi ta’lim jarayonida ularning samaradorligini pasaytiradi. Shu sababli, axborot madaniyatini shakllantirishga qaratilgan maxsus pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish zarur.

Nofilologik yo‘nalish talabalarda axborot madaniyatini shakllantirishda quyidagi texnologiyalar samarali hisoblanadi: media savodxonlikka yo‘naltirilgan dars mashg‘ulotlari; multimedia va interaktiv ta’lim texnologiyalari; loyihaviy va tadqiqot faoliyati; onlayn platformalar va masofaviy ta’lim resurslari.

Ushbu texnologiyalar orqali talabalar axborotni izlash, tahlil qilish, solishtirish va baholash ko‘nikmalarini egallaydi. Natijada ularning axborot madaniyati darajasi oshadi.

O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, media vositalari asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning axborot madaniyatini sezilarli darajada rivojlantiradi. Talabalar axborot manbalarini tanlashda ongli yondashishni, media kontentni tanqidiy baholashni o‘rganadilar.

Shuningdek, media texnologiyalar talabalarning mustaqil ta’lim olishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Raqamli transformatsiya sharoitida oliy ta’lim tizimida tahsil olayotgan nofilologik yo‘nalish talabalari (texnika, iqtisod, tibbiyot, tabiiy fanlar va boshqalar) uchun axborot bilan ishlash madaniyati muhim kompetensiyalardan biri hisoblanadi. Media makonining kengayishi, axborot oqimining ortib borishi talabalarni axborotni tanlash, tahlil qilish, baholash va undan samarali foydalanishga o‘rgatishni taqozo etadi. Shu bois axborot madaniyatini media vositalari asosida shakllantirish zamonaviy pedagogik muammo sifatida dolzarblashmoqda.

Axborot madaniyati – shaxsning axborotga ehtiyojini anglash, uni izlash, tanlash, qayta ishlash, saqlash, uzatish va axloqiy-me’yoriy jihatdan to‘g‘ri qo‘llash qobiliyatlarining majmuidir.

Axborot madaniyatining asosiy komponentlari: Kognitiv komponent – axborot turlari, manbalari va media platformalar haqidagi bilimlar; Operatsion-texnologik komponent – raqamli va media vositalardan foydalanish ko‘nikmalari; Tanqidiy-tahliliy komponent – axborotni baholash, feyk va manipulyativ materiallarni aniqlash; Aksiologik komponent – axborotdan foydalanishda axloqiy, huquqiy va ijtimoiy mas’uliyat.

Media vositalari (internet resurslari, ijtimoiy tarmoqlar, multimedia platformalari, podkastlar, videodarslar, raqamli kutubxonalar) axborot madaniyatini shakllantirishda quyidagi imkoniyatlarni yaratadi: axborotga tezkor va ochiq kirish; vizual va interaktiv ta’lim muhiti; mustaqil va hamkorlikdagi o‘rganishni tashkil etish; tanqidiy fikrlashni rivojlantirish; real hayotiy axborot vaziyatlarini modellashtirish.

Nofilologik yo‘nalish talabalarida axborot madaniyatini shakllantirishda quyidagi pedagogik texnologiyalar samarali hisoblanadi:

Media-ta’lim texnologiyalari

Talabalarni media matnlarni tahlil qilish, axborot manbalarini solishtirish va baholashga yo‘naltiradi.

Loyiha asosida o‘qitish texnologiyasi

Media vositalardan foydalangan holda amaliy loyihalar yaratish (videorolik, blog, infografika) orqali axborot bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantiradi.

Muammoli ta’lim texnologiyasi

Axborot muammolari asosida vaziyatli topshiriqlar berish orqali tanqidiy fikrlashni shakllantiradi.

Blended learning (aralash ta’lim)

An’anaviy va onlayn media resurslarni uyg‘unlashtirish orqali uzluksiz axborot faoliyatini ta’minlaydi.

Interaktiv va kollaborativ texnologiyalar

Forum, blog, viki, ijtimoiy tarmoqlar orqali axborot almashinuvi va bahs-munozaralarni rivojlantiradi. Axborot madaniyatini samarali shakllantirish uchun quyidagi shartlar muhim: ta’lim jarayoniga media savodxonlik elementlarini integratsiyalash; o‘qituvchilarning media kompetensiyasini oshirish; axborot xavfsizligi va kiberxavfsizlikka oid bilimlarni berish; talabalarning mustaqil axborot faoliyatini rag‘batlantirish.

Xulosa qilib aytganda, nofilologik yo‘nalish talabalarda axborot madaniyatini media vositalari orqali shakllantirish zamonaviy oliy ta’lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Media texnologiyalarni ta’lim jarayoniga samarali integratsiya qilish orqali talabalarning axborot bilan ishlash madaniyatini rivojlantirish mumkin.

Mazkur maqolada taklif etilgan texnologiyalar oliy ta’lim muassasalarida amaliyotga joriy etilishi mumkin bo‘lib, ular ta’lim sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Toffler A. Uchinchi to‘lqin. — Toshkent, 2019.
2. UNESCO. Media and Information Literacy. — Paris, 2021.
3. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent, 2008.
4. Rasulov A. Axborot madaniyati va ta’lim. — Toshkent, 2020.